

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО:
протокол засідання кафедри
«28» серпня 2023 року № 1

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОКПШ 1.2.10 «ДЕМОКРАТІЯ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ»

Освітньо-професійна програма	<u>Публічне управління та адміністрування</u>
Спеціальність	<u>281 Публічне управління та адміністрування</u>
Факультет	<u>Навчально-науковий інститут управління</u>

2023 – 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Демократія: від теорії до практики» для здобувачів вищої освіти ОП «Публічне управління та адміністрування» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» (галузь знань – 28 «Публічне управління та адміністрування»).

Розробник:

Чечель Анна Олександрівна, професор кафедри публічного управління та адміністрування ННПУ МДУ,
доктор економічних наук, професор

© Чечель А.О., 2023

© Маріупольський державний університет, 2023

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <u>28 Публічне управління та адміністрування</u>	Обов'язкова з циклу дисциплін професійної підготовки	
Семестрових модулів – 1	ОП «Публічне управління та адміністрування» <u>281 «Публічне управління та адміністрування»</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		2	2
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферати, презентації		Семестр	
Загальна кількість годин: – 150		3	3
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: <u>Перший (бакалаврський) рівень</u> Ступінь вищої освіти: <u>Бакалавр</u>	Лекції	
		32	10
		Практичні, семінарські	
		28	10
		Самостійна робота	
		50	90
Індивідуальні завдання:			
40	40		
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми здобуття вищої освіти – 60/90 (67%)

для заочної форми здобуття вищої освіти – 20/130 (15%)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти необхідних знань, навичок та ставлень, пов'язаних з ефективною (проінформованою, компетентною) демократичною взаємодією громадян у суспільстві.

Завдання навчальної дисципліни: надати здобувачам вищої освіти цілісну систему знань про історію та концептуальні засади демократичного урядування, права людини, громадську участь; сформувати вміння знаходити та критично аналізувати інформацію, ефективно взаємодіяти з людьми різних поглядів та переконань; сформувати розуміння важливості громадської участі у демократичній державі; сформувати у здобувачів вищої освіти готовність долучатися до вирішення суспільних проблем та навчити використовувати для цього інструменти громадської участі, доступні в Україні.

Змістові модулі:

1. Філософські засади демократичного врядування.
2. Права людини.
3. Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні.
4. Громадянське суспільство і демократія.
5. Громадська участь.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі – обов'язкова компонента з циклу дисциплін професійної підготовки, обсягом - 150 годин / 5 кредитів ECTS. Належить до числа новітніх навчальних курсів і передбачає міждисциплінарний і системний підхід до вивчення основних засад демократії.

Передумови для вивчення дисципліни – успішне засвоєння студентами теоретико-категоріальної бази знань з таких навчальних дисциплін як: «Теорія та методологія публічного управління та адміністрування», «Політичні інститути та процеси», «Основи сталого розвитку суспільства», «Євроінтеграція та національна ідентичність», «Державне управління та місцеве самоврядування».

Компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність	датність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів відповідної галузі і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності	<p>33. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>34. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>35. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p> <p>36. Здатність працювати в команді.</p> <p>37. Здатність планувати та управляти часом.</p> <p>38. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>39. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p>

	<p>З11. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>З12. Навички міжособистісної взаємодії.</p> <p>З13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>Ф1. Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.</p> <p>Ф2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.</p> <p>Ф3. Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.</p> <p>Ф4. Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ.</p> <p>Ф6. Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій.</p> <p>Ф7. Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності.</p> <p>Ф11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.</p> <p>Ф12. Здатність застосовувати ефективні управлінські інструменти публічного управління та адміністрування в органах державної та регіональної влади, місцевого самоврядування з урахуванням тенденцій сталого розвитку держави та Приазов'я зокрема.</p>
Результати навчання	<p>Н05. Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування.</p> <p>Н07. Уміти організовувати та брати участь у волонтерських/культурноосвітніх/спортивних проектах, спрямованих на формування здорового способу життя / активної громадянської позиції.</p> <p>Н08. Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень.</p> <p>Н12 Уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування.</p>

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. «ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ»

Тема 1. Філософські засади демократичного урядування.

Природний стан та суспільний договір. Концепція та походження влади. Філософські засади демократичного урядування (Дж. Локк, Т. Гоббс, Ж.-Ж. Руссо). Концепція розумного егоїзму. Створення та еволюція демократії. Роль довіри між владою та громадянами у демократичному суспільстві. Поняття «суспільство». Формування суспільства та держави-нації. Характер відносин особистості та держави. Конкуруючі інтереси особистості та держави, які можуть призвести до конфлікту; як їх вирішити та чи варто віддавати перевагу інтересам держави чи особи. Якими є переваги та проблеми, пов'язані з природним станом, для людини та суспільства. Роль державної влади в умовах демократії: забезпечення безпеки та порядку, захист приватної власності та прав людини, захист вразливих верств населення, забезпечення економічного добробуту. Підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами.

1. Література:

1. Берроуз Г., Совсун І., Бузов С. Демократія: від теорії до практик. Київ, 2018.
2. Democracy Index 2017: Free speech under attack. The Economist Intelligence Unit. 2018. URL: http://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Democracy_Index_2017.pdf.
3. Daniel Innerarity. Democracy in Europe: a political philosophy of the EU, Palgrave Macmillan, 2018, 283 с.
4. Democratic Transit in Terms of Security and Development Ukrainian and Foreign Experience. Lviv-Torun, Liha-Pres, 2019.
5. Мусіяка В. Антологія конституційного процесу в сучасній Україні. Автор-укладач. Центр Разумкова. Київ : Вид-во «Заповіт», 2017. URL: <http://www.razumkov.org.ua>

Тема 2. Принципи демократії.

Принципи демократії (громадська участь, рівність, політична толерантність, підзвітність, прозорість, регулярні чесні та вільні вибори, економічна свобода, протидія зловживанню службовими повноваженнями, визнання результатів виборів, права людини, багатопартійні системи, верховенство права, правове закріплення прав людини). Сучасна демократія.

Література:

1. Батлер-Бодун Т. 50 видатних творів. Політика. Пер. з англ. Романа Ключка. К.: Видавнича група КМ Букс, 2019. 480 с.
2. Габінет Д. А. Ідеї парламентаризму в проектах конституцій незалежної Української держави періоду між світовими війнами. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Серія Право. Вип. 33.
3. Гончаренко В. Конституція Української Народної республіки 1918 р. – вінець законодавчої діяльності Української Центральної Ради. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. «ПРАВА ЛЮДИНИ»

Тема 3. Права людини.

Сутність та природа прав людини. Еволюція прав людини. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права. Сутність громадянських, політичних, соціально-економічних та культурних прав людини. Зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати. Негативні та позитивні права. Дискусія щодо того, чи може обмеження прав людини бути виправданим. Гідність, свобода, рівність, толерантність, демократія та справедливість як основа розуміння прав людини. Еволюція прав людини на українських землях.

Література:

1. Загальна декларація прав людини URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини. Київ: Основа, 2017. 44 с.
3. Єрмолаєв В. М. Про конституційний процес в Українській Народній Республіці 1917-1918 рр. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4.
4. Козаченко А. І. Система місцевого самоврядування Української Народної Республіки за проектами конституцій 1917, 1918 та 1920 років: джерела, основні риси та історичне значення. Право України : юридичний журнал. 2018. № 4.

Тема 4. Міжнародні конвенції та пакти про права людини.

Формування Організації Об'єднаних Націй. Основні документи в галузі захисту прав людини: Загальна декларація прав людини, Європейська Конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Системи захисту прав людини: універсальна та регіональні. Європейський суд з прав людини. Національні механізми захисту прав людини: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, громадські організації.

Особливості захисту прав вразливих верств населення. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенція про права осіб з інвалідністю. Захист прав людини під час воєнних дій.

Література:

1. Рум'янцев В. О. Проблеми організації влади за проектом Конституції Отто Ейхельмана. *Право України : юридичний журнал*. 2018. № 4.
2. Федоренко В. Конституціоналізм і революції. *Право України: юридичний журнал*. 2018. № 4.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. «КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ, ЛІБЕРАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ ТА ЇХ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ»

Тема 5. Конституціоналізм, ліберальна демократія та її розвиток в Україні.

Теорія конституціоналізму (Дж. Локк, Ш.-Л. Монтеск'є), конституція та її роль у державі. Поділ влади та політичні режими. Форми правління: президентська, парламентська, змішана. Загрози демократії (популізм, авторитаризм та тоталітаризм, низький рівень залученості громадян, тощо) та підтримка її сталого розвитку. Україна та конституціоналізм. Розвиток конституціоналізму на українських землях (Руська правда, Литовські Статути, Конституція Пилипа Орлика, Універсали Української Народної Республіки, Конституції СРСР, Конституція України та етапи її трансформації). Поділ влади в Україні. Суверенітет народу як засадничий принцип української Конституції.

Література:

1. Khalifa A Alfadhel. (2017). The right to democracy in international law: between procedure, substance and the philosophy of John Rawls, Routledge, 107 с.
2. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз: монографія. Харків : Право, 2018.
3. Батлер-Боудон Т. 50 видатних творів. Політика. Пер. з англ. Романа Клочка. К.: Видавнича група КМ Букс, 2019. 480 с.

Тема 6. Механізми демократії в Україні.

Законодавча, виконавча та судова влада в Україні, Президент України. Державна влада та місцеве самоврядування. Система стримувань і противаг. Адміністративно-територіальний поділ держави. Адміністративно-територіальний поділ України. Вибори, виборчі системи, політичні партії та їхні функції. Роль виборів у демократії. Політичні партії та формування партійної системи в Україні. Прозорість влади. Риси демократичного і недемократичного режимів. Підзвітність влади. Демократичне врядування. Роль влади у вирішенні проблем суспільства. Сучасний стан соціально-економічного розвитку України. Розвиток навичок з ідентифікації та аналізу суспільно важливих проблем, співвідповідальності уряду та громадян за їх вирішення. Оцінка ефективності виконання державою своїх функцій.

Література:

1. Timothy Snyder. (2017). On Tyranny: Twenty Lessons from the Twentieth Century, Tim Duggan Books, 128 с.
2. Гончаренко В. Конституція Української Народної республіки 1918 р. – вінець законодавчої діяльності Української Центральної Ради. *Право України: юридичний журнал*. 2018. № 4.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. «ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ДЕМОКРАТІЯ»

Тема 7. Характеристики громадянського суспільства.

Підходи до визначення та характеристики громадянського суспільства (Аристотель, Дж. Локк, Т. Гобс, Ж.-Ж. Руссо, Г. Гегель, К. Маркс, Ю. Габермас). Типи організацій громадянського суспільства. Дискусія про включеність деяких типів організацій (політичних партій, релігійних організацій, профспілок, медіа тощо) до громадянського суспільства. Умови для розвитку громадянського суспільства. Свобода об'єднань та свобода слова. Делегування соціальної відповідальності та децентралізація влади. Культура довіри та співпраці. Історичний огляд розвитку громадянського суспільства у Європі. Роль громадянського суспільства у розбудові демократії (В. Гавел). Функції громадянського суспільства за Ларрі Даймондом.

Література:

1. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз: монографія. Харків : Право, 2018.
2. Федоренко В. Конституціоналізм і революції. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4.

Тема 8. Громадянське суспільство в демократичних реформах у країнах Східної Європи.

Огляд та аналіз громадських рухів у комуністичній Європі. Історія Польщі: Рух «Солідарність». Історія Чехословаччини та Вацлава Гавела. Історія Румунії. Україна та «Революція на граніті». Соціальний капітал: його поняття, характеристика, роль та функції.

Література:

1. Leonard Weinberg, Elizabeth Francis, Eliot Assoudeh. (2020). Routledge Handbook of Democracy and Security, Taylor and Francis, 340 с.
2. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини. Київ: Основа, 2017. 44 с.
3. Єрмолаєв В. М. Про конституційний процес в Українській Народній Республіці 1917-1918 рр. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4.
4. Козаченко А. І. Система місцевого самоврядування Української Народної Республіки за проектами конституцій 1917, 1918 та 1920 років: джерела, основні риси та історичне значення. Право України : юридичний журнал. 2018. № 4.

Тема 9. Виклики, пов'язані з громадянським суспільством.

Виклики для громадянського суспільства в умовах демократії. Історичні передумови формування громадянського суспільства в Україні. Сучасний стан громадянського суспільства в Україні. Вплив громадянського суспільства на владу в Україні. Молодь та громадянське суспільство.

Література:

1. Democracy Index 2017: Free speech under attack. The Economist Intelligence Unit. 2018. URL: http://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Democracy_Index_2017.pdf.
2. «Права людини та місцева демократія». Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ), 2017. URL: <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/book-3.pdf>.
3. Timothy Snyder. (2017). On Tyranny: Twenty Lessons from the Twentieth Century, Tim Duggan Books, 128 с.
4. Leonard Weinberg, Elizabeth Francis, Eliot Assoudeh. (2020). Routledge Handbook of Democracy and Security, Taylor and Francis, 340 с.

Тема 10. Громадянство і демократія.

Визначення громадянськості. Обов'язки громадян в умовах демократії. Переваги громадської участі. Роль влади у створенні умов для громадської участі. Урядування, скероване на громадян. Рівні залучення громадян владою: від маніпуляції до делегування повноважень та громадського контролю. Громадянська культура. Громадянські чесноти.

Література:

1. André Bächtiger, John S. Dryzek, Jane Mansbridge, Mark E. Warren. (2018). The Oxford

Handbook of Deliberative Democracy, Oxford University Press, 976 с.

2. Карпенко О. В. Механізми формування та реалізації сервісно-орієнтованої державної політики в Україні. К., 2016. 466 с.

3. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз: монографія. Харків : Право, 2018.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. «ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ»

Тема 11. Типи громадян.

Концепції громадянськості за Джоелом Вестхаймером та Йозефом Кагне: громадянин, який несе особисту відповідальність; громадянин, який бере активну участь; громадянин, орієнтований на справедливість та правосуддя. Оцінка рівня власної залученості.

Література:

1. «Права людини в Україні. Доповідь правозахисних організацій». Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ), 2018 р. URL: https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Preview_HumanRight2017-UKR-A46.pdf.

2. Khalifa A Alfadhel. (2017). The right to democracy in international law: between procedure, substance and the philosophy of John Rawls, Routledge, 107 с.

3. Гончаренко В. Конституція Української Народної республіки 1918 р. – вінець законодавчої діяльності Української Центральної Ради. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4.

Тема 12. Активні громадяни.

Громадська участь в Україні: історія та сучасний стан. Форми громадської участі, доступні в Україні (мирні збори, громадські об'єднання, звернення, вибори, громадські слухання, бюджет участі тощо), їх правове регулювання та практичне застосування. Поінформоване громадянство. Активність громадян та ефективність громадської участі в Україні.

Література:

1. «Роль громадськості у покращенні якості адміністративних послуг». Центр політико-правових реформ (ЦППР), 2017. URL: http://pravo.org.ua/ua/about/books/role_of_community/

2. «Громадськість і органи правопорядку: контроль, моніторинг, співпраця». Центр політико-правових реформ (ЦППР), 2017. URL: http://pravo.org.ua/ua/about/books/society_law/

3. «Інструменти впливу громадян на місцеву владу». Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД), 2017. URL: <http://ucipr.org.ua/publicdocs/Instruments.pdf>.

4. Федоренко В. Конституціоналізм і революції. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	інд	с.р		л	п	інд	с.р
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. «ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ»										
Тема 1. Філософські засади демократичного урядування.	11	4	2	4	1	11	1	1	4	5
Тема 2. Принципи демократії.	9	2	2	4	1	11	1	1	4	5
ІНДЗ 1	-	-	-	8	-	-	-	-	8	-
Разом за змістовим модулем 1	20	6	4	8	2	22	2	2	8	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. «ПРАВА ЛЮДИНИ»										
Тема 3. Права людини.	9	2	2	3	2	10	1	1	3	5
Тема 4. Міжнародні конвенції та пакти про права людини.	9	2	2	3	2	10	1	1	3	5
ІНДЗ 2	-	-	-	6					6	
Разом за змістовим модулем 2	18	4	4	6	4	20	2	2	6	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. «КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ, ЛІБЕРАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ ТА ЇХ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ»										
Тема 5. Конституціоналізм, ліберальна демократія та її розвиток в Україні.	9	2	2	3	2	10	1	1	3	5
Тема 6. Механізми демократії в Україні.	9	2	2	3	2	10	1	1	3	5
ІНДЗ 3				6					6	
Разом за змістовим модулем 3	18	4	4	6	4	20	2	2	6	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. «ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ДЕМОКРАТІЯ»										
Тема 7. Характеристики громадянського суспільства.	10	4	2	3	1	9	0,5	0,5	3	5
Тема 8. Громадянське суспільство в демократичних реформах у країнах Східної Європи.	12	4	4	3	1	9	0,5	0,5	3	5
Тема 9. Виклики, пов'язані з громадянським суспільством.	11	4	2	3	2	9	0,5	0,5	3	5
Тема 10. Громадянство і демократія.	11	2	4	3	2	9	0,5	0,5	3	5
ІНДЗ 4				12					12	
Разом за змістовим модулем 4	44	14	12	12	6	36	2	2	12	20
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. «ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ»										
Тема 11. Типи громадян.	10	2	2	4	2	11	1	1	4	5
Тема 12. Активні громадяни.	10	2	2	4	2	11	1	1	4	5
ІНДЗ 5	-	-	-	8	-	-	-	-	8	-
Разом за змістовим модулем 5	20	4	4	8	4	22	2	2	8	10
Разом ІНДЗ	-	-	-	40	40	-	-	-	40	40
Підготовка до екзамену:	30	-	-	-	30	30	-	-	-	30
Усього годин:	150	32	28	-	90	150	10	10	-	130

5. Перелік тем та зміст практичних (семінарських) занять (аудиторні заняття)

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
1.	<p>Тема 1. Філософські засади демократичного урядування. Природний стан та суспільний договір. Концепція та походження влади. Філософські засади демократичного урядування (Дж. Локк, Т. Гоббс, Ж.-Ж. Руссо). Концепція розумного егоїзму. Створення та еволюція демократії. Роль довіри між владою та громадянами у демократичному суспільстві. Поняття «суспільство». Формування суспільства та держави-нації. Характер відносин особистості та держави. Конкуруючі інтереси особистості та держави, які можуть призвести до конфлікту; як їх вирішити та чи варто віддавати перевагу інтересам держави чи особи. Якими є переваги та проблеми, пов'язані з природним станом, для людини та суспільства. Роль державної влади в умовах демократії: забезпечення безпеки та порядку, захист приватної власності та прав людини, захист вразливих верств населення, забезпечення економічного добробуту. Підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами.</p> <p>Література: 1. Берроуз Г., Совсун І., Буров С. Демократія: від теорії до практик. Київ, 2018. 2. Democracy Index 2017: Free speech under attack. The Economist Intelligence Unit. 2018. URL: http://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Democracy_Index_2017.pdf. 3. Daniel Innerarity. Democracy in Europe: a political philosophy of the EU, Palgrave Macmillan, 2018, 283 с. 4. Democratic Transit in Terms of Security and Development Ukrainian and Foreign Experience. Lviv-Torun, Liha-Pres, 2019. 5. Мусіяка В. Антологія конституційного процесу в сучасній Україні. Автор-укладач. Центр Разумкова. Київ : Вид-во «Заповіт», 2017. URL: http://www.razumkov.org.ua</p>	Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті наступне: Охарактеризувати природний стан та суспільний договір. Проаналізувати концепцію та походження влади. Проаналізувати філософські засади демократичного урядування (Дж. Локк, Т. Гоббс, Ж.-Ж. Руссо). Проаналізувати концепцію розумного егоїзму. Охарактеризувати створення та еволюцію демократії. Визначити роль довіри між владою та громадянами у демократичному суспільстві. Надати визначення поняття «суспільство». Проаналізувати формування суспільства та держави-нації. Визначити	2	1	РН05 РН07 РН08 РН12

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
		<p>характер відносин особистості та держави. Визначити конкуруючі інтереси особистості та держави, які можуть призвести до конфлікту; як їх вирішити та чи варто віддавати перевагу інтересам держави чи особи. Визначити якими є переваги та проблеми, пов'язані з природним станом, для людини та суспільства. Визначити роль державної влади в умовах демократії: забезпечення безпеки та порядку, захист приватної власності та прав людини, захист вразливих верств населення, забезпечення економічного добробуту. Проаналізувати підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами.</p>			
2.	<p>Тема 2. Принципи демократії. Принципи демократії (громадська участь, рівність, політична толерантність, підзвітність, прозорість, регулярні чесні та</p>	<p><i>Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати</i></p>	2	1	<p>RH05 RH07 RH08 RH12</p>

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
	<p>вільні вибори, економічна свобода, протидія зловживанню службовими повноваженнями, визнання результатів виборів, права людини, багатопартійні системи, верховенство права, правове закріплення прав людини). Сучасна демократія.</p> <p>Література:</p> <p>1. Батлер-Боудон Т. 50 видатних творів. Політика. Пер. з англ. Романа Клочка. К.: Видавнича група КМ Букс, 2019. 480 с.</p> <p>2. Гончаренко В. Конституція Української Народної республіки 1918 р. – вінець законодавчої діяльності Української Центральної Ради. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4.</p>	<p><i>теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті наступне:</i></p> <p>Охарактеризувати принципи демократії (громадська участь, рівність, політична толерантність, підзвітність, прозорість, регулярні чесні та вільні вибори, економічна свобода, протидія зловживанню службовими повноваженнями, визнання результатів виборів, права людини, багатопартійні системи, верховенство права, правове закріплення прав людини). Надати визначення сучасній демократії.</p>			
3.	<p>Тема 3. Права людини.</p> <p>Сутність та природа прав людини. Еволюція прав людини. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права. Сутність громадянських, політичних, соціально-економічних та культурних прав людини. Зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати. Негативні та позитивні права. Дискусія щодо того, чи може обмеження прав людини бути виправданим. Гідність, свобода, рівність, толерантність,</p>	<p><i>Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті наступне:</i></p> <p>Визначити</p>	2	1	РН05 РН07 РН08 РН12

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
	<p>демократія та справедливість як основа розуміння прав людини. Еволюція прав людини на українських землях.</p> <p>Література:</p> <p>1. Загальна декларація прав людини URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.</p> <p>2. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини. Київ: Основа, 2017. 44 с.</p> <p>3. Єрмолаєв В. М. Про конституційний процес в Українській Народній Республіці 1917-1918 рр. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4.</p> <p>4. Козаченко А. І. Система місцевого самоврядування Української Народної Республіки за проектами конституцій 1917, 1918 та 1920 років: джерела, основні риси та історичне значення. Право України : юридичний журнал. 2018. № 4.</p>	<p>сутність та природу прав людини.</p> <p>Проаналізувати еволюцію прав людини.</p> <p>Проаналізувати покоління прав людини.</p> <p>Охарактеризувати індивідуальні та колективні права.</p> <p>Визначити сутність громадянських, політичних, соціально-економічних та культурних прав людини.</p> <p>Проаналізувати зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати.</p> <p>Охарактеризувати негативні та позитивні права.</p> <p>Провести дискусію щодо того, чи може обмеження прав людини бути виправданим.</p> <p>Охарактеризувати гідність, свободу, рівність, толерантність, демократію та справедливість як основу розуміння прав людини.</p> <p>Проаналізувати еволюцію прав людини на</p>			

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
		українських землях.			
1.	<p>Тема 4. Міжнародні конвенції та пакти про права людини. Формування Організації Об'єднаних Націй. Основні документи в галузі захисту прав людини: Загальна декларація прав людини, Європейська Конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Системи захисту прав людини: універсальна та регіональні. Європейський суд з прав людини. Національні механізми захисту прав людини: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, громадські організації. Особливості захисту прав вразливих верств населення. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенція про права осіб з інвалідністю. Захист прав людини під час воєнних дій.</p> <p>Література:</p> <p>1. Медвідь А. Б. Правова регламентація прав та основоположних свобод людини у конституційних актах Української Народної Республіки 1917-1921 років. Економіка та право. 2016. № 1(43).</p> <p>2. Рум'янцев В. О. Проблеми організації влади за проектом Конституції Отто Ейхельмана. Право України : юридичний журнал. 2018. № 4.</p> <p>3. Федоренко В. Конституціоналізм і революції. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4.</p>	<p><i>Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті наступне:</i></p> <p>Охарактеризувати формування Організації Об'єднаних Націй. Проаналізувати основні документи в галузі захисту прав людини: Надати визначення цим поняттям: Загальна декларація прав людини, Європейська Конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Охарактеризувати системи захисту прав людини: універсальна та регіональні. Охарактеризувати Європейський суд з прав людини. Надати визначення цим поняттям: Національні</p>	2	1	РН05 РН07 РН08 РН12

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
		<p>механізми захисту прав людини: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, громадські організації. Проаналізувати особливості захисту прав вразливих верств населення. Охарактеризувати Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенцію про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенцію про права осіб з інвалідністю. Проаналізувати захист прав людини під час воєнних дій.</p>			
5.	<p>Тема 5. Конституціоналізм, ліберальна демократія та її розвиток в Україні. Теорія конституціоналізму (Дж. Локк, Ш.-Л. Монтеск'є), конституція та її роль у державі. Поділ влади та політичні режими. Форми правління: президентська, парламентська, змішана. Загрози демократії (популізм, авторитаризм та тоталітаризм, низький рівень залученості громадян, тощо) та підтримка її</p>	<p><i>Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті</i></p>	2	1	<p>RH05 RH07 RH08 RH12</p>

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
	<p>сталого розвитку. Україна та конституціоналізм. Розвиток конституціоналізму на українських землях (Руська правда, Литовські Статути, Конституція Пилипа Орлика, Універсали Української Народної Республіки, Конституції СРСР, Конституція України та етапи її трансформації). Поділ влади в Україні. Суверенітет народу як засадничий принцип української Конституції.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Khalifa A Alfadhel. (2017). The right to democracy in international law: between procedure, substance and the philosophy of John Rawls, Routledge, 107 с. 2. Карпенко О. В. Механізми формування та реалізації сервісно-орієнтованої державної політики в Україні. К., 2016. 466 с. 3. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз: монографія. Харків : Право, 2018. 4. Батлер-Боудон Т. 50 видатних творів. Політика. Пер. з англ. Романа Клочка. К.: Видавнича група КМ Букс, 2019. 480 с. 	<p><i>наступне:</i></p> <p>Проаналізувати теорію конституціоналізму у (Дж. Локк, Ш.-Л. Монтеск'є), конституцію та її роль у державі. Охарактеризувати поділ влади та політичні режими. Охарактеризувати форми правління: президентська, парламентська, змішана. Проаналізувати загрози демократії (популізм, авторитаризм та тоталітаризм, низький рівень залученості громадян, тощо) та підтримку її сталого розвитку. Охарактеризувати конституціоналізм в Україні. Проаналізувати розвиток конституціоналізму у на українських землях (Руська правда, Литовські Статути, Конституція Пилипа Орлика, Універсали Української Народної Республіки, Конституції СРСР, Конституція України та етапи її трансформації).</p>			

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
		Охарактеризувати поділ влади в Україні. Охарактеризувати суверенітет народу як засадничий принцип української Конституції.			
6.	<p>Тема 6. Механізми демократії в Україні. Законодавча, виконавча та судова влада в Україні, Президент України. Державна влада та місцеве самоврядування. Система стримувань і противаг. Адміністративно-територіальний поділ держави. Адміністративно-територіальний поділ України. Вибори, виборчі системи, політичні партії та їхні функції. Роль виборів у демократії. Політичні партії та формування партійної системи в Україні. Прозорість влади. Риси демократичного і недемократичного режимів. Підзвітність влади. Демократичне врядування. Роль влади у вирішенні проблем суспільства. Сучасний стан соціально-економічного розвитку України. Розвиток навичок з ідентифікації та аналізу суспільно важливих проблем, співвідповідальності уряду та громадян за їх вирішення. Оцінка ефективності виконання державою своїх функцій.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Timothy Snyder. (2017). On Tyranny: Twenty Lessons from the Twentieth Century, Tim Duggan Books, 128 с. 2. Гончаренко В. Конституція Української Народної республіки 1918 р. – вінець законодавчої діяльності Української Центральної Ради. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4. 	<p><i>Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті наступне:</i> Надати визначення законодавчій, виконавчій та судовій владі в Україні. Надати визначення поняттям «державна влада» та «місцеве самоврядування». Проаналізувати систему стримувань і противаг. Охарактеризувати адміністративно-територіальний поділ держави. Охарактеризувати адміністративно-територіальний поділ України. Надати визначення цим поняттям: вибори, виборчі системи, політичні партії та їхні</p>	2	1	РН05 РН07 РН08 РН12

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
		<p>функції. Визначити роль виборів у демократії. Охарактеризувати політичні партії та формування партійної системи в Україні. Надати визначення прозорості влади. Охарактеризувати риси демократичного і недемократичного режимів. Проаналізувати підзвітність влади. Надати визначення поняття «демократичне врядування». Визначити роль влади у вирішенні проблем суспільства. Проаналізувати сучасний стан соціально-економічного розвитку України. Охарактеризувати розвиток навичок з ідентифікації та аналізу суспільно важливих проблем, співвідповідальності уряду та громадян за їх вирішення. Надати оцінку ефективності виконання державою своїх функцій.</p>			

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
7.	<p>Тема 7. Характеристики громадянського суспільства.</p> <p>Підходи до визначення та характеристики громадянського суспільства (Аристотель, Дж. Локк, Т. Гобс, Ж.-Ж. Руссо, Г. Гегель, К. Маркс, Ю. Габермас). Типи організацій громадянського суспільства. Дискусія про включеність деяких типів організацій (політичних партій, релігійних організацій, профспілок, медіа тощо) до громадянського суспільства. Умови для розвитку громадянського суспільства. Свобода об'єднань та свобода слова. Делегування соціальної відповідальності та децентралізація влади. Культура довіри та співпраці. Історичний огляд розвитку громадянського суспільства у Європі. Роль громадянського суспільства у розбудові демократії (В. Гавел). Функції громадянського суспільства за Ларрі Даймондом.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> Карпенко О. В. Механізми формування та реалізації сервісно-орієнтованої державної політики в Україні. К., 2016. 466 с. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз: монографія. Харків : Право, 2018. Федоренко В. Конституціоналізм і революції. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4. 	<p><i>Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті наступне:</i></p> <p>Охарактеризувати підходи до визначення та характеристики громадянського суспільства (Аристотель, Дж. Локк, Т. Гобс, Ж.-Ж. Руссо, Г. Гегель, К. Маркс, Ю. Габермас). Визначити типи організацій громадянського суспільства. Провести дискусію про включеність деяких типів організацій (політичних партій, релігійних організацій, профспілок, медіа тощо) до громадянського суспільства. Охарактеризувати умови для розвитку громадянського суспільства. Надати визначення цим поняттям: свобода об'єднань та свобода слова. Визначити</p>	2	1	РН05 РН07 РН08 РН12

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
		<p>делегування соціальної відповідальності та децентралізацію влади.</p> <p>Охарактеризувати культуру довіри та співпраці.</p> <p>Проаналізувати історичний огляд розвитку громадянського суспільства у Європі. Визначити роль громадянського суспільства у розбудові демократії (В. Гавел).</p> <p>Проаналізувати функції громадянського суспільства за Ларрі Даймондом.</p>			
8.	<p>Тема 8. Громадянське суспільство в демократичних реформах у країнах Східної Європи.</p> <p>Огляд та аналіз громадських рухів у комуністичній Європі. Історія Польщі: Рух «Солідарність». Історія Чехословаччини та Вацлава Гавела. Історія Румунії. Україна та «Революція на граніті». Соціальний капітал: його поняття, характеристика, роль та функції.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> Leonard Weinberg, Elizabeth Francis, Eliot Assoudeh. (2020). Routledge Handbook of Democracy and Security, Taylor and Francis, 340 с. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини. Київ: Основа, 2017. 44 с. Єрмолаєв В. М. Про конституційний процес в Українській Народній Республіці 1917-1918 рр. Право України: юридичний 	<p><i>Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті наступне:</i></p> <p>Охарактеризувати огляд та аналіз громадських рухів у комуністичній Європі.</p> <p>Проаналізувати історію Польщі: Охарактеризувати рух «Солідарність».</p> <p>Проаналізувати</p>	4	-	РН05 РН07 РН08 РН12

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
	журнал. 2018. № 4. 4. Козаченко А. І. Система місцевого самоврядування Української Народної Республіки за проектами конституцій 1917, 1918 та 1920 років: джерела, основні риси та історичне значення. Право України : юридичний журнал. 2018. № 4.	історію Чехословаччини та Вацлава Гавела. Проаналізувати історію Румунії. Надати характеристику «революції на граніті». Проаналізувати соціальний капітал: його поняття, характеристику, роль та функції.			
9.	Тема 9. Виклики, пов'язані з громадянським суспільством. Виклики для громадянського суспільства в умовах демократії. Історичні передумови формування громадянського суспільства в Україні. Сучасний стан громадянського суспільства в Україні. Вплив громадянського суспільства на владу в Україні. Молодь та громадянське суспільство. Література: 1. Democracy Index 2017: Free speech under attack. The Economist Intelligence Unit. 2018. URL: http://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Democracy_Index_2017.pdf . 2. «Права людини та місцева демократія». Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ), 2017. URL: https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/book-3.pdf . 3. Timothy Snyder. (2017). On Tyranny: Twenty Lessons from the Twentieth Century, Tim Duggan Books, 128 с. 4. Leonard Weinberg, Elizabeth Francis, Eliot Assoudeh. (2020). Routledge Handbook of Democracy and Security, Taylor and Francis, 340 с.	<i>Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті наступне:</i> Проаналізувати виклики для громадянського суспільства в умовах демократії. Охарактеризувати історичні передумови формування громадянського суспільства в Україні. Проаналізувати сучасний стан громадянського суспільства в Україні. Визначити вплив громадянського суспільства на владу в Україні.	2	1	RH05 RH07 RH08 RH12

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
		Охарактеризувати поняття «молодь» та «громадянське суспільство».			
10.	<p>Тема 10. Громадянство і демократія. Визначення громадянськості. Обов'язки громадян в умовах демократії. Переваги громадської участі. Роль влади у створенні умов для громадської участі. Урядування, скероване на громадян. Рівні залучення громадян владою: від маніпуляції до делегування повноважень та громадського контролю. Громадянська культура. Громадянські чесноти.</p> <p>Література:</p> <p>1. André Bächtiger, John S. Dryzek, Jane Mansbridge, Mark E. Warren. (2018). The Oxford Handbook of Deliberative Democracy, Oxford University Press, 976 с.</p> <p>2. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз: монографія. Харків : Право, 2018.</p>	<p><i>Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті наступне:</i></p> <p>Надати визначення громадянськості. Проаналізувати обов'язки громадян в умовах демократії. Визначити переваги громадської участі. Визначити роль влади у створенні умов для громадської участі. Охарактеризувати урядування, скероване на громадян. Визначити рівні залучення громадян владою: від маніпуляції до делегування повноважень та громадського контролю. Охарактеризувати громадянську культуру. Охарактеризувати громадянські чесноти.</p>	4		РН05 РН07 РН08 РН12

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
1.	<p>Тема 11. Типи громадян. Концепції громадянськості за Джоелом Вестхаймером та Йозефом Кагне: громадянин, який несе особисту відповідальність; громадянин, який бере активну участь; громадянин, орієнтований на справедливість та правосуддя. Оцінка рівня власної залученості.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Права людини в Україні. Доповідь правозахисних організацій». Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ), 2018 р. URL: https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Preview_HumanRight2017-UKR-A46.pdf. 2. Khalifa A Alfadhel. (2017). The right to democracy in international law: between procedure, substance and the philosophy of John Rawls, Routledge, 107 с. 3. Гончаренко В. Конституція Української Народної республіки 1918 р. – вінець законодавчої діяльності Української Центральної Ради. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4. 	<p><i>Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті наступне:</i></p> <p>Проаналізувати концепції громадянськості за Джоелом Вестхаймером та Йозефом Кагне: громадянин, який несе особисту відповідальність; громадянин, який бере активну участь; громадянин, орієнтований на справедливість та правосуддя. Надати оцінку рівня власної залученості.</p>	2	1	РН05 РН07 РН08 РН12
2.	<p>Тема 12. Активні громадяни. Громадська участь в Україні: історія та сучасний стан. Форми громадської участі, доступні в Україні (мирні збори, громадські об'єднання, звернення, вибори, громадські слухання, бюджет участі тощо), їх правове регулювання та практичне застосування. Поінформоване громадянство. Активність громадян та ефективність громадської участі в Україні.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Роль громадськості у покращенні якості адміністративних послуг». Центр політико-правових реформ (ЦПР), 2017. URL: http://pravo.org.ua/ua/about/books/role_of_community/ 2. «Громадськість і органи 	<p><i>Скориставшись інформаційними джерелами опрацювати теоретичний матеріал по темі та повідомити на семінарському занятті наступне:</i></p> <p>Проаналізувати громадську участь в Україні: історію та сучасний стан. Охарактеризувати форми громадської участі, доступні в Україні (мирні</p>	2	1	РН05 РН07 РН08 РН12

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість годин		Результат навчання (РН) за ОП
			денна форма	заочна форма	
	<p>правопорядку: контроль, моніторинг, співпраця». Центр політико-правових реформ (ЦППР), 2017. URL: http://pravo.org.ua/ua/about/books/society_law/</p> <p>3. «Інструменти впливу громадян на місцеву владу». Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД), 2017. URL: http://ucipr.org.ua/publicdocs/Instruments.pdf.</p> <p>4. Федоренко В. Конституціоналізм і революції. Право України: юридичний журнал. 2018. № 4.</p>	збори, громадські об'єднання, звернення, вибори, громадські слухання, бюджет участі тощо), їх правове регулювання та практичне застосування. Проаналізувати поінформоване громадянство. Визначити активність громадян та ефективність громадської участі в Україні.			
Разом:			20	6	

6. Самостійна робота (позааудиторні заняття)

№ з/п	Назва напрямку	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	8	25
2.	Підготовка до семінарських занять	12	35
3.	Виконання індивідуальних завдань (реферат, презентація)	40	40
4.	Підготовка до екзамену	30	30
	Разом:	90	130

7. Індивідуальна робота

Індивідуальне завдання з дисципліни «Демократія: від теорії до практики» виконується самостійно кожним студентом на основі засвоєння програмного матеріалу. Індивідуальна робота охоплює усі основні теми дисципліни. Наріжним каменем курсу є студентський проект. У ході поетапного, керованого процесу студенти визначають ті аспекти в житті суспільства, які, на їхній погляд, є підстави розглядати як такі, де є проблеми, що потребують розв'язання. Після цього студенти поглиблено вивчають визначену проблему й застосовують матеріали з тем курсу для її аналізу. Надалі студенти розробляють план дій для подолання відповідної проблеми. Це завдання, спрямоване на набуття студентом безпосереднього практичного досвіду, ставлень і вмінь, що важливі для активного інформованого громадянства, а також щоб показати, що замученість громадян до вирішення суспільних проблем може справляти реальний, відчутний вплив.

8. Методи навчання та контролю

В процесі навчання використовуються такі **методи навчання**: проведення аудиторних лекцій, практичних занять, консультацій, а також самостійна робота студентів за відповідними матеріалами.

Методами контролю в межах дисципліни є: усне та письмове опитування; перевірка виконаних самостійних завдань; оцінювання активності та знань під час участі у семінарських заняттях з використанням активних форм навчання; тестовий контроль, поточний контроль.

9. Засоби діагностики результатів навчання

Діагностика результатів навчання відбувається у формі поточного модульного контролю (тестування за змістовими модулями, усне опитування, експрес-контроль), підсумкового контролю – письмового екзамену.

Питання до екзамену

1. Філософські засади демократичного врядування.
2. Формування суспільства і держави.
3. Функції держави.
4. Принципи демократії.
5. Сучасна демократія.
6. Права людини.
7. Еволюція прав людини.
8. Створення Організації Об'єднаних Націй.
9. Загальна декларація прав людини.
10. Негативні та позитивні права.
11. Розвиток уявлень про права людини в Україні.
12. Права людини в період до здобуття незалежності.
13. Еволюція прав людини в Україні.

14. Права людини в період після здобуття незалежності.
15. Міжнародні конвенції та пакти про права людини.
16. Захист прав людини під час війни.
17. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.
18. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.
19. Конвенція про права дитини.
20. Рамкова конвенція про захист національних меншин.
21. Конвенція про права осіб з інвалідністю.
22. Механізми захисту прав людини.
23. Європейський суд з прав людини.
24. Механізми, що діють в Україні.
25. Реалізація прав людини та проблеми в цій сфері.
26. Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні.
27. Конституції та держава.
28. Виклики для конституційних демократій.
29. Історія конституціоналізму в Україні.
30. Суверенітет народу.
31. Адміністративно-територіальний поділ і система державного врядування в Україні.
32. Механізми демократії в державному врядуванні.
33. Система стримувань і противаг.
34. Прозорість.
35. Уряд як надавач послуг.
36. Обмеження влади.
37. Вибори та політичні партії.
38. Вибори та виборчі системи.
39. Роль виборів у демократії.
40. Політичні партії та партійні системи.
41. Формування партійної системи в Україні.
42. Аналіз функцій політичних партій.
43. Визначення громадянського суспільства.
44. Ключові характеристики громадянського суспільства.
45. Умови для процвітання громадянського суспільства.
46. Свобода об'єднань і свобода вираження поглядів.
47. Делегування соціальних обов'язків і децентралізація влади.
48. Культура довіри та співпраці.
49. Право на свободу вираження та об'єднань.
50. Історія громадянського суспільства в Європі.
51. Демократичні функції громадянського суспільства.
52. Вацлав Гавел і роль громадянського суспільства за демократичного ладу.
53. Ларрі Даймонд. Десять функцій громадянського суспільства.
54. Допомога громадянського суспільства в здійсненні демократичної реформи.
55. Сила громадянського суспільства в демократичних реформах у країнах Східної Європи.
56. Громадські рухи в комуністичних країнах Східної Європи.
57. Історія Польщі: рух «Солідарність».
58. Історія Чеської Республіки. Вацлав Гавел.
59. Історія Румунії.
60. Україна та «Революція на граніті».
61. Аналіз громадських організацій.
62. Соціальний капітал: значення та функції.
63. Історія Італії.
64. Спільні риси соціального капіталу.
65. Побудова соціальних мереж і користь від цього.

66. Виклики, пов'язані з громадянським суспільством.
67. Виклики, зумовлені діяльністю громадянського суспільства.
68. Виклики, що постають перед органами влади.
69. Виклики, зумовлені діяльністю органів влади.
70. Україна і громадянське суспільство.
71. Історія громадянського суспільства в Україні.
72. Громадянське суспільство в незалежній Україні.
73. Вплив організацій громадянського суспільства на уряд.
74. Виклики для громадянського суспільства.
75. Організації громадянського суспільства.
76. Громадянство і демократія.
77. Обов'язки громадян у демократичному суспільстві.
78. Переваги залучення до громадянської участі.
79. Методи громадянської участі.
80. Участь у виборах.
81. Безпосередні звернення та комунікація з органами влади.
82. Участь в організаціях.
83. Моніторинг діяльності органів влади та посадових осіб.
84. Одержання інформації та моніторинг поточних дій.
85. Економічні заходи.
86. Підтримка політичних дій.
87. Волонтерські послуги або діяльність.
88. Проведення інформаційної кампанії.
89. Оцінка методів громадянської участі.
90. Інформовані громадяни.
91. Визначення упередженості в новинах.
92. Чинники, що впливають на участь громадян у демократичних процесах.
93. Громадянська культура.
94. Врядування в інтересах громадян.
95. Методи врядування, орієнтовані на громадян.
96. Громадянська чеснота.
97. Типи громадян.
98. Громадянська участь в Україні.
99. Громадянська дія на місцевому рівні.
100. Виклики для громадянської дії.

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
Освітня програма	<u>«Публічне управління та адміністрування»</u>
Спеціальність	<u>281 «Публічне управління та адміністрування»</u>
Форма навчання	<u>денна, заочна</u>
Семестр	3 _
Навчальна дисципліна	<u>Демократія: від теорії до практики</u>

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Виклики для конституційних демократій.
2. Демократичні функції громадянського суспільства.
3. Одержання інформації та моніторинг поточних дій.

Затверджено на засіданні кафедри публічного управління та адміністрування
Протокол № _____ від «__» _____ 20... року

Завідувач кафедри _____ Анна ЧЕЧЕЛЬ
Екзаменатор _____ Анна ЧЕЧЕЛЬ

Після атестаційний моніторинг проводиться у вигляді ректорської контрольної роботи, що передбачає виконання тестових завдань на навчальному порталі МДУ.

10. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання поточного контролю знань здобувачів вищої освіти

Бали за окремий вид навчальної діяльності	Критерії оцінювання
5	здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно розв'язав усі завдання.
4	здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно розв'язав більшість завдань.
3	здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно розв'язав половину завдань.
2	здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно розв'язав меншість завдань.
1	здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно розв'язав окремі завдання.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на семінарському занятті

Бали за окремий вид навчальної діяльності	Критерії оцінювання
0	відсутність на занятті з поважної чи неповажної причини; відмова від відповіді на запитання за змістом теми
1	фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; - відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
2	демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності.
3	демонстрація глибоких, міцних знань; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; - повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми.

Критерії оцінювання індивідуального науково-дослідного завдання

№ з/п	Критерії оцінювання	Бали
1	алежне оформлення та актуальність матеріалу	1
2	аявність ґрунтовних висновків	2
3	аявність списку літературних джерел	2
Усього		5

Критерії оцінювання підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
45-50	добувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання підсумкового контролю. Брав участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях.
35-44	добувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість завдань підсумкового контролю.
25-34	добувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань підсумкового контролю.
15-24	добувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив меншість завдань підсумкового контролю
1-14	добувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом, не зміг викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі завдання підсумкового контролю.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Вид роботи	Кількість годин	Обсяг кредитів	Кількість балів
Завдання 1.	7	0,23	2
Завдання 2.	5	0,16	2
Виконання ІНДЗ 1	8	0,26	5
Завдання 3.	6	0,2	2
Завдання 4.	6	0,2	2
Виконання ІНДЗ 2	6	0,2	5
Завдання 5.	6	0,2	2
Завдання 6.	6	0,2	2
Виконання ІНДЗ 3	6	0,2	5
Завдання 7.	7	0,23	2
Завдання 8.	9	0,3	2
Завдання 9.	10	0,3	2
Завдання 10.	8	0,26	2
Виконання ІНДЗ 4	12	0,4	5
Завдання 11.	6	0,2	2
Завдання 12.	6	0,2	3
Виконання ІНДЗ 5	8	0,26	5
Підготовка і складання екзамену	30	1	50
Усього	150	5	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Ноутбук, ОС Windows, пакет Microsoft Office, ресурси Moodle, Google Meet, Zoom.

13. Рекомендовані джерела інформації

Обов'язкова література

1. Демократія: від теорії до практики / Г. Берроуз, І. Совсун, С. Буров та ін. Київ, 2018.
2. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 1998. Відомості Верховної Ради України (ВВР). С. 99.
3. Конституція України., 1996. Відомості Верховної Ради України (ВВР). С. 141.
4. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини. Київ: Основа, 2017. 44 с.
5. Карпенко О. Механізми формування та реалізації сервісно-орієнтованої державної політики в Україні : дис. докт. держ. упр. : 25.00.02 / Карпенко О. В. К., 2016. 466 с.
6. Гирич Г.В. «Кольорові революції» їх сутність та вплив на еволюцію політичних систем на прикладі України та Грузії. URL:// <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/32227/28896>
7. Договори і постанови прав і свобод військових між Ясновельможним Його Милості паном Пилипом Орликом, новообраним гетьманом Війська Запорізького, і між генеральними особами, полковниками і тим же Військом Запорізьким з повною згодою з обох сторін. 1710. URL: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.html>.
8. Жінки в добу змін, 1989-2009: Польща, Чеська республіка, Словаччина, Східна Німеччина та Україна. URL: <https://ua.boell.org/sites/default/files/women-in-times-of-change-www.pdf>
9. Куницька Ганна. Протестна активність як складова політичної участі. URL: <http://socialscience.com.ua/article/285>
10. Загальна декларація прав людини. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015
11. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

Додаткова література

1. Dalton R. Citizenship Norms and the Expansion of Political Participation. *Political Studies*. 2008. №56. С. 76–98.
2. Democracy Index 2017: Free speech under attack. The Economist Intelligence Unit. 2018. URL: http://pages.eiu.com/rs/753-RIQ438/images/Democracy_Index_2017.pdf. 17
3. Diamond L. "Rethinking Civil Society: Toward Democratic 33 Consolidation. *Journal of Democracy*. 1994. №5. С. 4–17.
4. How Can Citizens Participate? We the People: The Citizen & the Constitution. The Center for Civic Education. 1998. 2nd Edition. URL: <http://www.civiced.org/resources/curriculum/lesson-plans/456-how-can-citizens-participate> .
5. O'Brien E. Democracy for All: Human Rights and Street Law Legal Literacy Programs. 2014. URL: <http://www.nylslawreview.com/wp-content/uploads/sites/16/2014/11/O'Brien.pdf>
6. Westheimer & Kahne. What Kind of Citizen, the Politics of Educating for Democracy. *American Educational Research Journal*. 2004. №41. С. 237–269.
7. Wiener P. *Dictionary of the History of Ideas: Studies of Selected Pivotal Ideas*. Constitutionalism, 1973. С. 485, 491–492.
8. Young W. Civic Virtue and Western Civilization. National Association of Scholars. 2011. URL: https://www.nas.org/articles/civic_virtue_and_western_civilization
9. Hansen P. Hannah Arendt: Politics, History and Citizenship. IREX. Protect Yourself from the Flood of Information. IREX, Academy of Ukrainian Press, StopFake. 2013 URL: <https://www.irex.org/sites/default/files/pdf/citizen-media-literacy-project-trainer-manual.pdf>.
10. The U.S. Declaration of Independence. 1776. URL: <https://www.archives.gov/founding-docs/declaration-transcript>.
11. Anna CHECHEL, Anastasia ILYINA, Nataliia ORLOVA, Diana FAYVISHENKO, Inna KULCHII and Tetiana PIDLISNA "Human Capital Development in the Process of the Use and Provision Of Electronic Services In Ukraine" at the 35th IBIMA Conference on 1-2 April, 2020 Seville, Spain.

Conference proceedings (ISBN: 978-0-9998551-4-0, Published in the USA) – P. 1298-1308.
<https://ibima.org/accepted-paper/human-capital-development-in-the-process-of-the-use-and-provision-of-electronic-services-in-ukraine/>

12. Zelinska Maryna, Chechel Anna The "weak state" concept: theoretical roots and practical implementation Інформаційно-аналітичний журнал «Схід» No 2(160) (2019): HISTORICAL SCIENCES – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://skhid.kubg.edu.ua/author/submission/165724>

13. MARYNA ZELINSKA, ANNA CHECHEL, ANNA ZORINA, HISTORICAL-THEORETICAL AND PRACTICAL PRINCIPLES OF APPLICATION OF DISCRETIONAL POWERS OF THE PRESIDENT OF UKRAINE/Інформаційно-аналітичний журнал «Схід» No 2(166) (2020): HISTORICAL SCIENCES - Режим доступу: <file:///C:/Users/Anna/Downloads/219877-Article%20Text-498104-1-10-20201221.pdf> DOI: 10.21847/1728-9343.2020.6(170).219877

14. Zelinska Maryna, Chechel Anna A country with a "weak state" status: realities and prospects. - LAP LAMBERT Academic Publishing, International Book Market Service Ltd, member of OmniScriptum Publishing Group, 2019, ISBN 978-613-9-86574-1 – Режим доступу: <https://www.morebooks.shop/store/gb/book/a-country-with-a-weak-state-status/isbn/978-613-9-86574-1>, <https://www.amazon.com/Country-Weak-State-Status-Realities/dp/6139865743>

15. Проблеми та перспективи розвитку державного управління в умовах реформування: [колективна монографія] / Заг. ред. Чечель А.О., Хлобистов Є.В. – Бельско-Бяла (Польща): Вища школа економіки та гуманітаристики, 2017. – 493с. Режим доступу: <http://dsum.edu.ua/2017/04/20/підсумки-міжнародної-науково-практи/>

16. Public Administration for Sustainable Development. Collective monograph / The general ed. Chechel A., Khlobystov Ie. - Бельско-Бяла (Польща): Вища школа економіки та гуманітаристики, 2018. - 368 p. (завантажити)

17. Public Administration for Sustainable Development: New Challenges and Perspectives : Collective Monograph / The general ed. Chechel A.O., Khlobystov Ie.V., Śleziak M. Mariupol - Bielsko-Biala (Poland): University of Economics and Humanities, 2020. 369 p. ISBN 978-83-63649-02-9

Інтернет-ресурси:

1. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні". Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1997. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97%D0%B2%D1%80?test=3.XX7MfyrCSgkyQdPIZiKEmxN8HI4Z6s80msh8Ie6>

2. Закон України "Про громадські об'єднання". Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

14. Політика навчальної дисципліни

Політика навчальної дисципліни

1. Академічна доброчесність здобувачів є важливою умовою для опанування результатів навчання за навчальною дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролю.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

МДУ виступає за дотримання принципів академічної доброчесності, тому обов'язково використовується сервіс з перевірки робіт здобувачів вищої освіти на плагіат – Unicheck, а також доступний безкоштовний сервіс, який здійснює перевірку на плагіат письмових робіт – EduBirdie <https://edubirdie.com/perevirka-na-plagiat>.

Порушенням академічної доброчесності, згідно із Законом України «Про освіту» (ст. 42 п. 4) вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та / або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- **хабарництво** – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- **необ'єктивне оцінювання** – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Наведений перелік не є остаточно вичерпним і не охоплює всіх діянь, що можуть містити ознаки порушення академічної доброчесності.

За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до наступної академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (поточний, підсумковий контроль, залік, іспит тощо);
- проведення додаткової перевірки всіх робіт авторства порушника;
- позбавлення наданих МДУ пільг з оплати навчання;
- оголошення догани із занесенням до особової справи порушника;
- відрахування з МДУ;
- інші, відповідно до вимог чинного законодавства та нормативних локальних актів МДУ.

Більш детально тут

Анкетування з академічної доброчесності: <https://docs.google.com/forms/d/1VHzYkdFEGivtVl-dsENos1SCDRHfUpGia1YklgQK8j0/edit>

2. Здобувач має право на оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів згідно Положення про організацію контролю та оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в МДУ.

3. Участь в анкетуванні. Наприкінці навчального семестру здобувачам буде запропоновано заповнити анонімну анкету щодо якості викладання вивчених навчальних дисциплін.

Заповнення анкети є важливою для вдосконалення освітнього процесу та системи внутрішнього забезпечення якості освіти МДУ та дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати вашу думку стосовно покращення змісту навчальних дисциплін.

4. Неформальна освіта. Це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Здобувач вищої освіти, який виявив бажання щодо визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, звертається із відповідною заявою про визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, в цілому для навчальної дисципліни /змістового модулю /практичних завдань з навчальної дисципліни/ завдань з практики тощо для здобувачів вищої освіти, до деканату факультету, на якому викладається навчальна дисципліна. Процедура зарахування здійснюється згідно Порядку результатів навчання, отриманих у неформальній та / або інформальній освіті МДУ.

Ресурси:

<https://prometheus.org.ua/> - Prometheus – Найкращі онлайн-курси України та світу

<https://www.ed-era.com/> - EdEra – студія онлайн-освіти

<https://www.prostir.ua/> - Громадський простір

